

Teokarević, Jovan, „Skroman napredak ka sve manje poželjnoj Evropskoj uniji: Zapadni Balkan u evropskim integracijama 2015–2016. godine“, u: *Zapadni Balkan između geografije i geopolitike*, Milan Simurdić (ur.), Spoljnopolitičke sveske 01/2016, Fondacija Fridrih Ebert i Evropski pokret u Srbiji, 2016, Beograd, str. 7-16.

Final Declaration by the Chair of the Paris Western Balkans Summit (4 July 2016)”, <https://berlinprocess.info/wp-content/uploads/2017/11/Final-Declaration-by-the-Chair-of-the-Paris-Western-Balkans-Summit.pdf>, 6/4/2019.

“For a prosperous and integrated Adriatic and Ionian Region”, European Commission, June 2014, <https://www.adriatic-ionian.eu/wp-content/uploads/2018/04/For-a-prosperous-and-integrated-Adriatic-and-Ionian-region.pdf>, 14/4/2019.

SERBIA AND CROATIA IN THE PROJECTS AND INITIATIVES OF THE GREAT FORCES IN EUROPE

Abstract: Serbia and Croatia, two neighbouring Balkan countries are an irreplaceable part of projects and initiatives of the great powers referring to Europe. These projects and initiatives represent a solid framework for the betterment of bilateral relations. The research aims to assess key international projects and initiatives of the great powers, having Serbia and Croatia as participants, determine their role and contribution. Based on the above-mentioned, the author claims that it is possible to deduct future and additional cooperation in order to normalize the relations of two countries. The paper is structured as an analysis of projects and initiatives. It will present them and describe how the mentioned countries are participating and explore further ways of contributing. The author examines the Berlin process, the EU Strategy for the Adriatic and Ionian Region, the Belt and Road initiative, the EU Strategy for the Danube Region (EUSDR), Russian energy projects involving two countries along with an excursus of Croatian participation in U.S. gas projects for Europe.

Key words: Serbia, Croatia, international cooperation, the great powers, the Balkans.

СПОЉНОПОЛИТИЧКИ ОДНОСИ ИЗМЕЂУ СРБИЈЕ И РУМУНИЈЕ У КОНТЕКСТУ ГЛОБАЛНИХ ПОЛИТИЧКИХ ПРОМЕНА

Душан Илић

Рајко Петровић¹

Апстракт: Румунија, као суседна земља и чланица Европске уније, представља за Србију веома важног политичког партнера. Циљ овог рада је анализа спољнополитичких односа између две земље у контексту глобалних политичких промена, међу којима ћемо се посебно осврнути на долазак Доналда Трампа на власт у Сједињеним Америчким Државама 2016. године. Испитаћемо да ли, и у којој мери, промена власти у најутицајнијој земљи света утиче на најзначајније аспекте политичких односа између Србије и Румуније – попут погледа Румуније на статус Косова и Метохије и односа Румуније према евроинтеграцијама Србије. Иако се односи између две земље често олако оцењују као пријатељски и без отворених спорних питања, нека од њих, попут питања положаја влашке националне мањине у Србији и односа између две националне цркве, могу бити оптерећујућа у будућности. У том контексту је посебно важно разумети промене односа нове администрације у Вашингтону према Букурешту и Београду, с обзиром да су у последњих неколико деценија САД играле важну улогу у политичком животу на Балкану. У раду ћемо се користити методом студије случаја, историјском методом и методом компаративне анализе.

Кључне речи: Србија, Румунија, Доналд Трамп, Косово и Метохија, евроинтеграције.

Увод

Србија и Румунија представљају две суседне и по много чему блиске државе. Веома испреплетене везе између два народа могу се пратити још од

¹ МА Душан Илић, Институт за европске студије, Београд

МА Рајко Петровић, Институт за европске студије, Београд

Овај рад је настао у склопу пројекта Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије 179014.

средњовековног периода. Данашња држава Румунија наследница је некада самосталних, а касније зависних, кнежевина Влашке и Молдавије које су се коначно ујединиле 1859. године, као и вазалне Кнежевине Трансилваније која је до 1918. године била под влашћу Хабзбурга. Припадност истој православној вери, затим вишевековна потчињеност османској и хабзбуршкој круни, као и некада много израженија етнолингвистичка блискост, довели су до стварања чврстих веза и међусобног уважавања, као и борбе Срба и Румуна против заједничког завојевача. Међутим, куриозитет који се на Балкану (а и у ширим европским оквирима) посебно уочава јесте да ове две суседне државе никада нису међусобно ратовале, а ефекат ове констатације је још већи ако се има у виду да су врло често ове земље биле у непријатељским геополитичким таборима. Тако ни 1918. године, када је цртана граница у Банату који је био спорна област, ни 1941. године када је нацистичка Немачка окупирала Југославију, ни 1948. године када су све земље Варшавског пакта Резолуцијом Информбироа стале против ње, ни 1999. године током НАТО агресије на СР Југославију Румунија није активно учествовала у нападима на српску државу, нити незаконито анектирала њене територије. Румунија је чланица НАТО-а од 2004. године, чланица ЕУ постала је 2007. године, а од 2015. је и чланица Балканске квадрилатерале у којој је и Србија. Једна је од пет чланица ЕУ које нису признале нелегалну сецесију тзв. Косова од матичне државе Србије.

Сам географски положај Румуније врло је повољан и представља фактор који ову земљу сврстава у ред најважнијих геостратешких чинилаца у Југоисточној Европи. Она је полуконтинентална, средњоевропска, панонска, карпатска, подунавска, балканска и црноморска земља. Готово 1000 км тока реке Дунав са делтом ове реке у Црно море представља изузетну геостратешку предност. „Њен црноморски положај између Украјине и Турске чинио ју је војногеографски веома важном за САД/НАТО у другом таласу проширења због амбиција усмерених на област Кавказа и Каспијски басен.“²

Иако су обе земље претрпеле извесне културне утицаје од стране православног Ромејског царства, каснији фанариотски период у историји Дунавских кнежевина (1711–1821) водио је покушају хеленизације,³ а самим тим и етнолингвистичком удаљавању до тада доста блиских Влаха и Молдаваца од Срба. Па ипак, познати румунски политичар Николае Јорга изјавио је 1917. године, у тренутку озбиљних геополитичких проблема у које је Румунија тада

² Драгољуб Секуловић, *Војна географија 2*, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2011, стр. 125.

³ Видети више у: Kurt Treptow, *Dějiny Rumunská*, Lidové noviny, Praha, 2000.

запала, како његова земља има само два пријатеља – Црно море и Србију. Слична изрека може се срести и код обичног живља у Румунији.⁴

Са геостратешког аспекта занимљиво је да и код Румуна постоји великодржавни пројекат који је више интересовања показивао за присаједињење сада независне државе Молдавије, али још деведесетих а нарочито од двехиљадитих, уз благонаклон став одређених кругова у САД и Француској, а овај концепт укључује и српски део Баната и простор Тимочке Крајине. У том контексту долази до покушаја инструментализације влашке етничке мањине у карпатском делу Србије.⁵ Највећи геополитички проблем Румуније, још од времена коначног уједињења 1918. године, представља „мађарско питање“. Ово је био један од најзначајнијих разлога за формирање тзв. Мале антанте између Чехословачке, Румуније и Југославије између два светска рата. Тренутно у овој земљи живи нешто више од 1,2 милиона Мађара и Секеља (стољених са Мађарима), што представља више од 6% популације, а до пре само 15-ак година њих је било готово 1,5 милиона. У три округа чине већину: Харгити, Ковасни и Мурешу, а у историјској области Трансилванији, укупно узевши, њихов удео сеже и до 18%.⁶ Краткотрајна територијална аутономија из шездесетих година дала је оправдање мађарској мањини да тражи њено обнављање. Овакви захтеви су често подржани и из Мађарске, те латентни сукоб ове две државе може се прелити и на нашу земљу, с обзиром на мађарску етничку већину на северу Војводине. Такође, сукоб са Мађарском, која као изразито континентална и римокатоличка земља природно тежи концепту средњоевропског континентализма и римокатоличког Интермаријума, гура Румунију ка атлантистичком загрљају. Ово својеврсно везивање Румуније за атлантистичке силе, а с обзиром на изразиту ненаклоњеност истих према било каквом уважавању српских интереса, може, у контексту појединих отворених питања, водити ка дугорочном кварењу међусобних односа, али имајући у виду историјат ових односа не треба очекивати неку драстичнију конфронтацију.⁷

⁴ Душан Пророковић, *Геополитика Србије, положај и перспективе на крају XXI века*, Службени гласник, Београд, 2012, стр. 478.

⁵ Миломир Степић, „Променљивост детерминанти геополитичког положаја српских земаља“, у: *Српско питање – геополитичко питање*, Јантар група, Београд, 2004, стр. 171.

⁶ Institutul Național de Statistică, *Rezultate - recensământul populației și al locuințelor 2011*, <http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/>, приступљено 22/05/2019.

⁷ Душан Пророковић, *Геополитика Србије, положај и перспективе на крају XXI века*, оп. cit., стр. 493.

С друге стране, као пример решавања међусобних спорова ваља навести пример разграничења у Банату, према ком су обе земље имале претензије. Граница исцртана након завршетка Првог светског рата представља једну од најстабилнијих које Србија има. Иако су Силе Антанте (Русија, Француска и Велика Британија) још 1916. потписале споразум с Краљевином Румунијом којим су јој гарантовале територијално проширење на читав простор Баната до Тисе и Дунава, овај споразум је занемарен као што су занемарене и српске претензије из 1915. на читав Банат.⁸ Зато је Банат на Мировној конференцији у Паризу 1919. подељен између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Румуније тако што су Вршац, Бела Црква, Кикинда, Велики Бечкерек и Панчево припали Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, а 2/3 Баната са Темишваром, Решицом и Лугожом ушли су у састав Краљевине Румуније.⁹

Отворена питања између две земље

Отворено питање које већ више од једног века донекле компликују односе две земље јесте, пре свега, питање идентитета и положаја Влаха у североисточним крајевима Централне Србије. На овај проблем надовезало се и питање припадности истих конкретној помесној православној цркви. Преплитањем ова два проблема дошло се до најосетљивије тачке у српско-румунским политичким релацијама. Иако је румунска активност у румунизацији Влаха била приметна и раније, она је у последње две деценије кулминирала. Наиме, Румунска православна црква је први пут проширила канонски признату Епархију Дакију Феликс која делује међу Румунима у српском делу Баната и на простор североистока Централне Србије, и то потпуно неканонски. На тај начин, Румуни не делују према Власима само са простора Румуније, него и са територије српског Баната.¹⁰

Занимљиво је уочити да званични Букурешт често истиче чињеницу традиционално добрих односа два народа, из чега произилази и подршка

⁸ Милорад Екмечић, *Дуго кретање између клања и орања, историја Срба у Новом веку*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2008, стр. 399.

⁹ Љубодраг Димић, *Историја српске државности III, Србија у Југославији*, САНУ – Епархија бачка, Нови Сад, 2001, стр. 48.

¹⁰ Александар Раковић, „Неканонско деловање Румунске православне цркве у североисточној Србији (2001–2014) као изричито вид румунских геополитичких претензија”, *Култура полиса* 24/2014, Култура-Полис и Институт за европске студије, стр. 56.

Румуније Србији по питању нелегалне сецесије тзв. Косова, да би за себе покушао приграбити право да Власима у Тимочко-браничевском крају наметне румунски идентитет. Стога и Национални савет Влаха стоји на становишту да влашко становништво трпи велики притисак неканонским деловањем Румунске православне цркве. Влашки живаљ се и поред оваквих асимилаторских тежњи Букурешта у огромној већини изјашњава као део српског народа. Један део њих изјашњавају се као Власи којима је Србија матична држава, док је број оних који себе сматрају Румунима сасвим мали.¹¹

Поред Баната, Румунија је исказивала одређене геополитичке претензије и на простор североистока Централне Србије, тачније простора Тимочке Крајине, Браничева и Ресаве, тј. на простор оивичен Дунавом, В. Моравом и Тимоком. Такве аспирације изнете су на Мировној конференцији у Паризу 1919. у „Меморандуму Румуна Србије“ које је изнео румунски сепаратиста Атанасије Поповић. У то време радило се о четири округа североисточне Србије (тимочком, моравском, пожаревачком и крајинском).¹² Као одговор на ове сепаратистичке тежње, проф. др Тихомир Ђорђевић истим поводом објавио је у Паризу брошуру „Истина о Румунима у Србији“, што је био знак да ово питање није било потпуно безначајно.¹³ Иначе, на поменутом простору Срби и Власи живе заједно у дужем временском периоду. Постоје неслагања у вези са датирањем досељавања Влаха у ове крајеве. Атанасије Поповић је тврдио да су Власи у североисточној Србији потомци римских колониста и романизованих Трачана из античког времена на чију су основу додате и нове прекодунавске миграције.¹⁴ С друге стране, Тихомир Ђорђевић је стао на становиште да су Власи у овом делу Србије везани само за нове миграције, да су почели да се насељавају крајем 17. века када је српско становништво у Великој сеоби кренуло на север. Ђорђевић, такође, наглашава да је насељавање Влаха окончано половином 19. века, пошто су влашки сељаци бежали у Србију како би нашли уточиште од црквених и световних великаша из прекодунавске Влашке. Исти аутор посебно истиче да је питање времена насељавања Влаха од секундарног значаја с обзиром да се румунске претензије не заснивају на историјском праву, већ на државном

¹¹ Ibid., стр. 56-57.

¹² Athanase Popovici, *Le mémoire des Roumains de Serbie*, Société anonyme des Imp. Wellhoff et Roche, Paris, 1919, p. 3.

¹³ Tihomir Georgevitch, *The Truth Concerning the Rumanes in Serbia*, Imprimerie "Graphique", Paris, 1919.

¹⁴ A. Popovici, *Le mémoire des Roumains de Serbie*, op. cit., pp. 3-4.

експанзионизму.¹⁵ Поред поменутог Тихомира Ђорђевића, било је још аутора који су обрађивали „влашко питање“. Милован Пејановић је у извештају, који је саставио за потребе Озне након Другог светског рата, нагласио посебну приврженост Влаха одбрани матице Србије. Такође, нагласио је чињеницу да су радом српске просветне и културне политике, као и верским деловањем Српске православне цркве, Власи све више прихватили српски језик, те је долазило до стапања Срба и Влаха у јединствену српску нацију.¹⁶ Он наводи да су у расправама између влашких и румунских сељака са обе стране границе, без обзира на језичку сродност, Румуни Влахе називали Србима, а Власи Румуне само Румунима. Било је и једне врсте сумњичавости нових комунистичких власти према Власима. Они су оптуживани да су током рата масовно приступали четничким јединицама, поједини функционери су их сматрали борцима „за краља и српство“. Следствено томе, Пејановић је био мишљења да Власи не треба да буду признати за посебну народност, јер се у националном погледу осећају Србима. Такво осећање постојало је и међу самим Власима, те су многи од њих негодовали кад би их означавали влашким именом.¹⁷ Овакве историјске околности утицале су на развој влашког становништва североисточне Србије, те су условили стапање Влаха са Србима у јединствени етнос. Званични Београд никада није водио асимилаторску политику, нити на било који начин наметао српски идентитет влашкој популацији. „И у времену српске монархије и у времену југословенског комунизма примећује се да Власи, упркос етнолингвистичкој блискости са Румунима, немају никаква интересовања за румунске теме већ да су снажно идентификовани са српском државом и нацијом.“¹⁸

Поједини аутори уочавају да је крајем 19. века, у првој половини 20. века, као и последњој деценији 20. века румунска политика према североисточној Србији имала истоветан правац који се сводио на геополитичко ширење према влашком живљу, односно простору до Велике Мораве. У тај процес активно су били укључени румунско свештенство, државни органи,

¹⁵ T. Georgevitch, *The Truth Concerning the Rumanes in Serbia*, op. cit., pp. 12-19.

¹⁶ „Rad Milovana Pejanovića – OZNA (1948–1949?)“ u: Gacović Slavoljub (priređivač) (2009), *Vlasi u dokumentima zaječarskog istorijskog arhiva (1945–1999)*, str. 48-52.

¹⁷ Ibid., стр. 52-55.

¹⁸ А. Раковић, „Неканонско деловање Румунске православне цркве у североисточној Србији (2001–2014) као изричито вид румунских геополитичких претензија“, op. cit., стр. 40.

агентуре, а у тек занемарљивом броју и локално становништво. Покушаји интернационализације влашког питања на Мировној конференцији у Паризу (1919) били су посве неозбиљни. Међутим, након југословенског уједињења, румунски планови ишли су ка томе да се тзв. „румунски простор“ српског Баната и североистока Централне Србије повежу како би се заједно присајединили Румунији. Таквих тенденција, мада неуспешних, било је и у међуратном периоду, али и током окупације Југославије у Другом светском рату. Први пут икаква организациона целина за Румуне у српском Банату и тзв. „Румуне“ у североисточној Србији створена је 2001. оснивањем Епархије Дакија Феликс Румунске православне цркве. Румунско деловање против Србије тиме је добило значајан и опасан замањ.¹⁹

Што се тиче црквених односа две помесне цркве, ваља истаћи њихову изузетну испреплетаност кроз читаву историју. Темишвар, један од најважнијих центара српског народа у Румунији, бивша престоница Војводства Србије и Тамишког Баната, више векова је представљао седиште српске епархије – што као део Карловачке митрополије до 1920. године, што као део уједињене Српске православне цркве након тога. После 1931. један српски епископ одређиван је за администратора Епархије темишварске, а један српски свештеник за архијерејског намесника у Темишвару.²⁰ Иначе, све до 1864. године Румуни који су живели под Хабзбуршком круном били су део српске Карловачке митрополије. Те године се из њеног састава издваја Митрополија сибињска коју су чиниле две епархије: Карансебешка и Арадска. Румуни из јужног дела српског Баната ушли су у састав Епархије карансебешке, а Румуни из средњег дела српског Баната дошли су под јурисдикцију Епархије арадске. И после утврђивања границе између Краљевине СХС и Краљевине Румуније румунске парохије у српском делу Баната остале су у саставу ове две епархије које су се нашле у саставу уједињене Румунске православне цркве.²¹

Иначе, два најважнија билатерална споразума између ове две државе тичу се управо заштите права националних мањина. Прво је 1996. године потписан Уговор о пријатељству, добросуседству и сарадњи између СРЈ и

¹⁹ Ibid., стр. 44-45.

²⁰ Радмила Радић, *Држава и верске заједнице 1945–1970*, II, ИНИС, Београд, 2002, стр. 409.

²¹ Aleksandra Đurić-Milovanović, Maran Mirča, Biljana Sikimić, *Rumunske verske zajednice u Banatu*, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Vršac, 2011, str. 16-17.

Румуније, да би неколико година касније био потписан Споразум између Владе СРЈ и Владе Румуније о сарадњи у области заштите националних мањина, који је коначно ратификован 2004. године. Чини се да је положај српске мањине у Румунији, као и румунске мањине у Србији добар, те се проблеми поменутих група углавном своде на недовољан број наставног кадра, али и депопулационе процесе.²²

Актуелни економски односи између две земље

Србија и Румунија, као земље суседи, имају изузетан потенцијал за билатералну економску сарадњу. У географском смислу земље су повезане махом равничарским тереном, те Дунавом као природном речном границом, што погодује олакшаној друмској, железничкој или речној размени роба и услуга. У политекономском погледу, Србија и Румунија су једна другој и више него занимљиви партнери и тржишта. На једној страни, економска сарадња са Румунијом Србији отвара простор ка приступу тржишту Европске уније, али и могућност за пласирање своје робе преко црноморских лука. На другој страни, Румунија спада у „млађе“ чланице Европске уније и као таква још увек тражи своје место на њеном тржишту. Стога јој државе попут Србије, која је кандидат за приступање у Унију, могу бити пожељно тржиште и зона економског утицаја. Упркос томе, и даље постоји широк простор за унапређење економских односа између две земље. Тако су на међународној конференцији под називом „Безбедносни изазови на Балкану“, организованој октобра 2018. године у Темишвару, српска и румунска страна констатовале да је билатерална економска сарадња између две земље у успону, те да је робна размена, као најбитнији аспект економских односа, у порасту.²³

Од уласка у Европску унију 2007. године румунска привреда је прошла кроз значајне реформске процесе у јавном и приватном сектору, с обзиром да је иза себе имала вишедеценијско социјалистичко привредно и политичко наслеђе. Данас су најразвијенији румунски привредни сектори производња

²² Јелена Перковић, „Анализа спровођења билатералног споразума о заштити националних мањина: Србија–Румунија“, у „Анализа спровођења билатералног споразума о заштити права националних мањина Србије са Хрватском, Мађарском, Румунијом и Македонијом“, Центар за регионализам, Београд, 2016, стр. 37-40.

²³ „Односи Србије и Румуније традиционално добри и представљају модел добросуседства у региону“, Министарство спољних послова Републике Србије, 9. октобар 2018, <http://www.mfa.gov.rs> приступ: 10/04/2019.

машина и транспортних средстава (посебно аутомобилска индустрија), хемијска индустрија, енергетика, прехрамбена индустрија, обновљиви извори енергије и ИТ сектор. На територији Румуније послује 433.000 румунских и 37.000 страних компанија.²⁴ Огроман значај за румунску привреду имају морске луке на Црном мору. Примера ради, оне су само током прве половине 2017. године прихватиле 31 милион тона робе. Већ две године за редом Лука Констанца је прва у Европи по извозу житарица. Ови подаци су изузетно важни у контексту међуекономских односа Србије и Румуније. Наиме, Србија преко Луке Констанца врши извоз својих житарица у Ирак, Иран, Италију, Шпанију, Судан, Либију, Либан, Турску, Малту, Кипар, Грчку, Израел, Велику Британију, Јужну Кореју и Вијетнам. На другој страни, Лука Констанца представља важну транзитну тачку за увоз разних добара у Србију. Тако се преко ове луке у Србију увозе угљ, кокс, руда гвожђа, обојени метали, нафтни деривати, сирови и обрађени минерали и машине за опрему и транспорт из земаља попут Сједињених Америчких Држава, Русије, Кине, Бразила, Турске, Египта, Јордана и Јужне Африке.²⁵

Параметри увоза и извоза

За Румунију, Србија не спада ни у најзначајније извозне ни у увозне партнере. Најважнији румунски партнери у извозу су Немачка, Француска, Италија, Пољска и Мађарска, док су јој у увозу најзначајнији партнери Немачка, Француска, Мађарска, Италија, Пољска, Кина, Турска, Аустрија, Холандија и Русија.²⁶ Насупрот томе, Румунија је за Србију значајан спољнотрговински партнер. Билатерални трговински односи између Србије и Румуније одвијају се у оквиру Прелазног споразума о трговини и трговинским питањима између Републике Србије и Европске уније. Примера ради, од 164 земље у које је Србија извезла своје производе током 2015. године, Румунија је заузела високо четврто место по вредности извоза. Поред тога, од 187 земаља из којих је током исте године Србија увозила производе, Румунија је према вредности реализованог увоза заузела 12. место.

Када је реч о српском извозу у Румунију, примат има извоз кукуруза. Тако је 2015. кукуруз имао 35,3% учешћа у укупном извозу, са укупном вредношћу

²⁴ Vladan Jeremić i sar., *Vodič za izvoz u Rumuniju*, Jugoistočna razvojna mreža i Agencija za regionalni razvoj Rasinskog okruga, Niš, 2018, str. 8.

²⁵ Ibid., str. 9.

²⁶ Ibid., str. 9.

од 236,5 милиона евра и тежином преко 1,6 милиона тона. Током 2009. године, чак 70% српског кукуруза је извезено у Луку Констанца, што довољно говори о њеном значају за српску привреду.²⁷ Поред тога, Србија у Румунију извози гвожђе, челик, пшеницу, отпадне производе од нафте, опрему за дистрибуцију електричне енергије, гуме за аутомобиле, шећер, мед, намештај, путничке аутомобиле и хартију и картон. Вредност извоза сваке од наведених роба појединачно је 5% или испод тога.²⁸ Србија из Румуније највише увози делове и прибор за моторна возила (11,6% учешћа у укупном увозу 2015. године), затим уља од нафте и минерала, обрађено дрво, ваљане производе, неразврстану робу, путничке аутомобиле, алуминијум и несирова ђубрива.²⁹

На инвестиционом плану, румунска улагања у Србији су прилично скромна. Вредне помена су две највеће инвестиције – компаније Тендер С.А. (Tender S.A.) заједно са нишким Табаком у области дуванске индустрије у Нишу у висини улагања од 1,2 милиона евра, и компаније Гаиника Срл (Gainika Srl) у области прераде коже у Коцељеви (висина улагања 1,2 милиона евра).³⁰

Перспектива економских односа у будућности

За очекивати је да ће економски односи између Србије и Румуније у будућности бити интензивнији и динамичнији. Квалитет политичких односа између две земље увелико ће утицати и на билатералне економске односе. У формално-правном смислу, подлога за стратешку сарадњу постоји. Тако су обе земље већ дуже време чланице Комисије за Дунав (Danube Commission), Регионалног савета за сарадњу (Regional Cooperation Council), Централно-европске иницијативе (Central European Initiative) и Црноморске економске сарадње (Black Sea Economic Cooperation). У скорије време створени су нови формати политекономске сарадње, попут Стратегије подунавског региона (Danube Region Strategy), трилатералне сарадње између Србије, Румуније и Бугарске, те квадрилатералне сарадње између Србије, Румуније, Бугарске и Грчке, који сведоче о жељи обе стране да се економски односи подигну на виши ниво.³¹

²⁷ Goran Živkov i sar., *Efekti liberalizacije carina na poljoprivredu Republike Srbije*, USAID Agrobiznis, Beograd, 2010, str. 23.

²⁸ Vladan Jeremić i sar., *Vodič za izvoz u Rumuniju*, op. cit., str. 11.

²⁹ Ibid., str. 11.

³⁰ Ibid., str. 12.

³¹ "Bilateral relations between Romania and the Republic of Serbia", Embassy of Romania in the Republic of Serbia, <https://belgrad.mae.ro> приступ: 11/04/2019.

Потребно је уложити обостране напоре како би се побољшала инфраструктурна повезаност две земље. Тако су 2015. године премијери две земље Александар Вучић и Виктор Понта (Victor Ponta) разговарали о предлогу изградње аутопута Београд – Темишвар као део унапређења економских односа. Поменута је и могућност формирања тзв. Крајовске групе (Румунија, Бугарска и Србија) кроз коју би ове земље заједнички иступале пред европским и светским институцијама.³²

Хидроелектране „Ђердап 1“ и „Ђердап 2“, заједничке српско-румунске хидроелектране на Дунаву, дуго времена су представљале камен спотицања између две економије, уместо да буду њихов повезујући фактор. Ипак, последњих година су направљени кораци и на том пољу. Тако су у Кладову 2017. године српски и румунски министри енергетике постигли договор о решавању проблема везаних за „Ђердап 1“. Од 1993. године на снази је уговор о заједничком управљању овом хидроцентралом, који румунска страна није у потпуности поштовала.³³ И у погледу хидроелектране „Ђердап 2“ показана је спремност обе стране за превазилажење постојећих проблема. Реч је о изузетно важном геостратешком и економском чворишту. Уколико би се Румунија и Србија повезале железницом преко „Ђердапа 2“, привреде обе земље би на рачун тога оствариле економске погодности. То би могло да значи стварање транспортног правца од Украјине, преко Румуније и Србије, све до Солуна као важне луке.³⁴ Крајем 2018. године, српска и румунска страна су постигле коначне договоре око неопходних санација на обе хидроелектране и враћања међусобних дуговања.³⁵

Закључно, можемо констатовати да су економски односи две земље још увек на ниском ниво, упркос развијеним политичким и културним односима између њих. Ипак, за очекивати је њихово интензивирање, посебно у контексту глобалних политичких промена, за које сматрамо да ће утицати како на политичке, тако и на економске односе између Србије и Румуније.

³² „VUČIĆ I PONTA: Unapredićemo ekonomsku saradnju Srbije i Rumunije“, *Telegraf*, 5. septembar 2015, <https://www.telegraf.rs> приступ: 11/04/2019.

³³ Dejan Đorđević, „Postignut dogovor između Rumunije i Srbije“, *Radio televizija Bor*, 29. avgust 2017, <https://rtvbor.rs> приступ: 11/04/2019.

³⁴ Слободан Петровић, „Ђердап 2“ најближа веза са Румунијом“, *Политика*, 15. март 2018, <http://www.politika.rs> приступ: 11/04/2019.

³⁵ „Grčić: Rešili smo sve probleme sa Rumunima oko Đerdapa“, *Blic*, 18. septembar 2018, <https://www.blic.rs> приступ: 11/04/2019.

Односи Србије и Румуније у контексту глобалних превирања

Политички аспект глобалних промена

Занимљиво је истаћи чињеницу да је Румунија једна од ретких земаља која на свом челу има припадника неке од мањина. Наиме, актуелни председник Румуније је Клаус Јоханис (Klaus Werner Iohannis), иначе етнички Немац. Ово је је интересантно из разлога што је већи део нововековне румунске историје обележен влашћу династије Хоенцолерн, такође немачког порекла. Ваља напоменути да је поменути председник (чија овлашћења нису само протоколарне природе) након победе супарничке Социјалдемократске партије на парламентарним изборима у децембру 2016. године одбио да за мандатара за састав нове владе именује Севил Шаијдех (Sevil Shhaideh), која је била први избор ове странке. Разлог је био потенцијална веза њеног супруга, који је сиријског порекла, са тренутним сиријским председником Башаром ел Асадом. Овакав потез румунског председника може бити индикатор геополитичких притисака и страних утицаја, нарочито од стране атлантистичких центара у чијој се зони налази и Румунија.³⁶

Након формирања нове владе под Социјалдемократском партијом у јануару 2017. године, већ после месец дана започели су велики антивладини протести. Као званични разлог антивладиних демонстрација истакнута је одлука власти да декриминализује бројне случајеве корупције. Међутим, с обзиром на организованост демонстраната, као и отворену подршку која је стигла са Запада, постоје индиције да је у питању био покушај дестабилизације левичарске владе, која се у неким западним круговима сумњичи за потенцијалну сарадњу са Русијом. Упркос чињеници да је влада повукла поменуту спорну уредбу, протести су настављени нешто смањеном жестином. Ово су били највећи протести још од пада комунистичког режима.³⁷ Као резултат протеста, услед великог притиска, после свега шест месеци пала је влада Сорина Гриндеану (Sorin Mihai Grindeanu), а на његово место долази Михаил Тудосе (Mihai Tudose), који је такође на тој функцији остао непуних пола године. Трећа влада социјалдемократа формирана је на

³⁶ „Predstavljena nova vlada rumunskih socijaldemokrata“, *Blic*, 03.01.2017, <https://www.blic.rs/vesti/svet/predstavljena-nova-vlada-rumunskih-socijaldemokrata/cfn3>, приступљено 28/05/2019.

³⁷ „Протести у Румунији нису спонтани, већ режирани...“, *Web-Tribune.com*, 11.02.2017, http://web-tribune.com/u_fokusu/protesti-u-rumuniji-nisu-spontani-vec-rezirani-evo-ko-stoji-iza-svega-i-zasto, приступљено 28/05/2019.

челу са првом женом на тој функцији, Вјориком Данчилом (Vasilica Viorica Dăncilă), јануара 2018. године. Иначе, ваља истаћи да је виновник надмоћне победе ове партије на парламентарним изборима 2016. био Ливију Драгнеа (Liviu Nicolae Dragnea), који је одмах након победе оптужен за намештања гласова, те је због тога морао одустати од премијерске функције. За њега се мисли да и даље представља сиву еминенцију румунске политике.³⁸

Протести су поново букнули у августу 2018. године, али сада са много већим учешћем румунске дијаспоре. Прокламовани циљеви су остали исти, пре свега везани за борбу против корупције, али су представљали и израз борбе против левичарске владе која је нешто раније одлучила да озбиљније повећа плате здравствених радника како би их задржала у земљи. На демонстрацијама је уочен и поприличан број застава ЕУ, а у једном тренутку се чинило да највећи број демонстраната долази из дијаспоре,³⁹ што може бити јасан индикатор спољних утицаја.

Румунија је од 1. јануара 2019. године преузела председавање Европском унијом. Међутим, и пре самог преузимања овог места, председник Европске комисије Жан Клод Јункер (Jean-Claude Juncker) изразио је сумњу да је Румунија уопште спремна да преузме овакву улогу, тј. способна да се носи са оваквим задатком.⁴⁰ Што се тиче односа према Србији, румунска премијерка Вјорика Данчила истакла је на састанку са српским званичницима да ће током румунског председавања Унијом тема проширења бити на агенди и у фокусу, али да неће зависити само од земље која председава, већ понајвише од Немачке, као најзначајније чланице.⁴¹

На самиту четири балканске државе – Србије, Румуније, Бугарске и Грчке, који је одржан у Крајови 24. априла 2015, формирана је тзв. Крајовска

³⁸ „Pala vlada u Rumuniji“, *AlJazeera Balkans*, 21.06.2017, <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/pala-vlada-u-rumuniji>, приступљено 28/05/2019.

³⁹ „Нови протести у Румунији, порука Влади: Народ ће се дићи“, *Спутник*, 11. 8.2018, <https://rs.sputniknews.com/evropa/201808111116856334-rumunija-protesti-/>, приступљено 29/05/2019.

⁴⁰ Hans von der Burchard, „Juncker has ‘doubts’ about Romania’s ability to lead EU“, *Politico*, 29.12.2018, <https://www.politico.eu/article/jean-claude-juncker-doubts-romania-eu-council-presidency/>, приступљено 29/05/2019.

⁴¹ „Румунија од данас председава ЕУ: Озбиљни изазови у 2019, али тема проширења остаје“, *Новости*, 01.01.2019, <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:769203-РУМУНИЈА-ОД-ДАНАС-ПРЕДСЕДАВА-ЕУ-Озбиљни-изазови-у-2019-али-тема-проширења-остаје>, приступљено 29/05/2019.

или Балканска четворка. Ова група је налик на Вишеградску, замишљена са циљем ближег повезивања и сарадње поменутих балканских земаља. Иако је од оснивања било најављено ближег институционалног повезивања у коме би се Србија, која званично тежи чланству у ЕУ, тешње повезала са овим трима чланицама, до таквих процеса још није дошло. Ово може бити квалитетан институционални оквир сарадње и повезивања Србије и Румуније, те решавања заједничких отворених питања. Тренутно није било неких озбиљнијих заједничких иницијатива, осим најављене заједничке кандидатуре ове четири државе за организовање ЕП у фудбалу 2028, односно СП у фудбалу 2030. године.⁴²

Како ни једна ни друга држава на ширем плану не представљају озбиљније политичке факторе, то ће њихов однос умногоме зависити и од важних геополитичких центара моћи. Може се приметити да поред Србије која због косовског питања трпи озбиљне притиске, све веће притиске трпи и Румунија, те ће предстојећи период бити врло динамичан, нарочито ако се има у виду контекст тренутне борбе нове Трампове администрације са структурама „дубоке државе“. Чини се да тренутни притисци које Румунија трпи потичу управо из поменутог сукоба.

Економске последице глобалних политичких промена

Протекционистичка економска политика Доналда Трампа (Donald Trump) према Европској унији снажно ће обликовати њену економску политику у будућности, али и економске политике њених земаља чланица. Трампова администрација је већ увела тарифе од 25% на челик и 10% на алуминијум из Европске уније.⁴³ Трамп је најавио нови пакет санкција на низ производа из Европске уније, попут авио делова, вина и сирева у вредности од 11 милијарди америчких долара.⁴⁴ Изгледно је да ће Европска унија као целина, те њене чланице појединачно, тражити алтернативне стратегије за

⁴² „Rumunija organizuje Mundijal: Vučić najavio kandidaturu za SP u fudbalu sa Rumunijom, Bugarskom i Grčkom“, *Blic*, 02.11.2018. <https://sport.blic.rs/fudbal/svetski-fudbal/srbija-organizuje-mundijal-vucic-najavio-kandidaturu-za-svetsko-prvenstvo-u-fudbalu/x246ehj>, приступљено 29/05/2019.

⁴³ Uroš Mitrović, „Sam protiv svih“, *Vreme*, br. 1434, 28. jun 2018, <https://www.vreme.com> приступ: 11/04/2019.

⁴⁴ Jasper Jolly, „Trump plans \$11bn tariffs aimed at EU's aircraft, cheese and wine – as it happened“, *The Guardian*, 9 April 2019, <https://www.theguardian.com> приступ: 11/04/2019.

остваривање својих економских интереса. С обзиром на потребе овог рада, ограничићемо се на могуће промене у односима Србије и Румуније у контексту глобалних политекономских промена.

Европске економије већ осећају ефекте Трампових протекционистичких потеза, посебно Немачка као „локомотива“ Европске уније. Немачка, поред Италије, представља главног трговинског партнера Румуније. На другој страни, српска привреда је изузетно везана за немачка и италијанска улагања. Могуће је очекивати веће окретање Немачке и Италије Балкану и истоку Европе, што би свакако утицало на продубљивање економских веза и између Србије и Румуније.⁴⁵ Директних последица Трамповог увођења такси на челик по Србију није било, али индиректне се могу очекивати. Србија челик извози махом у европске земље, а румунско тржиште је једно од важнијих. Премда се извоз српског челика за Румунију повећао, можемо очекивати да ће земље ЕУ које челик извозе на америчко тржиште сада своје капацитете преусмерити на европско. То, између осталог, може значити да ће цена челика на румунском тржишту бити оборена јер ће бити вишка понуде, што би довело до губитака на страни домаће економије.⁴⁶

Питање енергетске независности европских земаља је и даље отворено. Украјинска криза и даље траје и чини се да нова америчка администрација нема намеру да јој се озбиљније посвети како би се пронашло трајно решење. Штавише, чини се да ће Украјина још дуго времена остати камен спотицања између САД и Русије. У том контексту, испорука руског гаса на европско тржиште постаје све неизвеснија (посебно након пропасти пројекта „Јужни ток“), те европске земље покушавају да пронађу нека извеснија решења. Румунски гас се намеће као алтернативна опција за многе земље, па и за Србију. Румунија је пронашла нова налазишта гаса у Црном мору и планира да до 2022. године удвостручи садашњу производњу гаса. Тиме ће обезбедити сопствену енергентску независност, али и изаћи на тржиште као испоручилац гаса. Румунија је већ са Мађарском припремила дугорочни споразум о испорукама гаса, а чини се да би и Србија могла постати купац румунског гаса. У Стратегији развоја енергетике Србије до 2025. године

⁴⁵ Рајко Буквић и Иван Пајовић, „Економски односи Србије и Румуније на почетку 21. века и могућности унапређења“, Радови симпозијума „Банат – историја и мултикултуралност“, Зрењанин 2016, Решица 2017, стр. 13, <https://mpa.ub.uni-muenchen.de> приступ: 11/04/2019.

⁴⁶ „Izvoz čelika iz Srbije nije direktno pogođen, ali moglo bi biti indirektnih posledica“, *Nova ekonomija*, 9. mart 2018, <https://novaekonomija.rs> приступ: 11/04/2019.

предвиђена је изградња гасне интерконекције између Србије и Румуније. Овакав вид економске сарадње између две земље у будућности битно би утицао на свеопште политекономске односе, али и на промену геополитичке перспективе целог региона.⁴⁷

Закључак

На основу претходно изложеног намеће се закључак да глобалне политичке промене које се, пре свега, везују за долазак Доналда Трампа на власт у Сједињеним Америчким Државама, имају и имаће итекако утицај на односе између Румуније и Србије. С обзиром на политичка превирања у Румунији у претходних неколико година отвара се простор за закључак да америчка „дубока држава“ и даље види Румунију као геостратешки важну државу, те која се као таква мора изоловати од утицаја руске државе. У геостратешком смислу, то практично значи да ће руски утицај на Србију и даље бити географски одсечен, али и да ће Србија морати да рачуна на још једног суседа који је снажно (бар када је реч о политичкој елити) евроатлантски усмерен. Премда Румунија постаје све важнија чланица Европске уније, што потврђује чињеница да је ове године Румунија била председавајућа Европском унијом, јасно је да је Румунија свесна своје позиције која се превасходно огледа у потреби за политичком и економском сарадњом са Немачком. Румунија, свакако, представља једну од земаља чланица ЕУ на чију подршку Србија може да рачуна када је реч о њена два акутна проблема – статуса Косова и Метохије и коначног приступања Европској унији. Међутим, треба рачунати на то да ће Румунија штитити оно што сматра својим националним интересима, а ту свакако спадају спорна црквена питања са Српском православном црквом и статус влашке националне мањине у Србији. Најављено јачање регионалне сарадње између Румуније, Бугарске, Грчке и Србије (трилатерала и квадрилатерала) може се посматрати као регионални одговор на политичке и економске изазове који се додатно усложњавају са Трамповим доласком на власт. Ту, пре свега, мислимо на политички и економски све компликованије односе између САД, Русије и Европске уније.

Протекционистичка економска политика нове Трампове администрације, на другој страни, отвара могућност за интензивнију привредну сарадњу

⁴⁷ „Rumunski gas alternativa ruskom“, *Balkan magazin*, 21. februar 2018, <http://www.balkanmagazin.net> приступ: 11/04/2019.

између Србије и Румуније. Румунија се профилише као регионални лидер у производњи и дистрибуцији гаса и челика, а Србија би јој могла представљати не само погодну и приступачно тржиште, већ и важног геостратешког партнера који је незаобилазан у пројектованом повезивању простора од Украјине, преко црноморског басена и Румуније, па све до Грчке.

Литература

- “Bilateral relations between Romania and the Republic of Serbia“, Embassy of Romania in the Republic of Serbia, <https://belgrad.mae.ro/en/node/396> приступ: 11/04/2019.
- Буквић, Рајко, Пајовић, Иван, „Економски односи Србије и Румуније на почетку 21. века и могућности унапређења“, Радови симпозијума „Банат – историја и мултикултуралност“, Зрењанин 2016, Решица 2017, https://mpira.ub.uni-muenchen.de/88654/1/MPRA_paper_88654.pdf приступ: 11/04/2019.
- Von der Burchard, Hans, „Juncker has ‘doubts’ about Romania’s ability to lead EU“, *Politico*, 29.12.2018, <https://www.politico.eu/article/jean-claude-juncker-doubts-romania-eu-council-presidency/>, приступљено 29/05/2019.
- „VUČIĆ I PONTA: Unapredićemo ekonomsku saradnju Srbije i Rumunije“, *Telegraf*, 5. septembar 2015, <https://www.telegraf.rs/vesti/politika/1736087-vucic-i-ponta-unapredicemo-ekonomsku-saradnju-srbije-i-rumunije> приступ: 11/04/2019.
- Georgevitch, Tihomir, *The Truth Concerning the Rumanes in Serbia*, Imprimerie “Graphique”, Paris, 1919.
- „Grčić: Rešili smo sve probleme sa Rumunima oko Đerdapa“, *Blic*, 18. septembar 2018, <https://www.blic.rs/biznis/privreda-i-finansije/grcic-resili-smo-sve-probleme-sa-rumunima-oko-djerdapa/b85v7fl> приступ: 11/04/2019.
- Димић, Љубодраг, *Историја српске државности III, Србија у Југославији*, САНУ – Епархија бачка, Нови Сад, 2001.
- Ђорђевић, Дејан, „Postignut dogovor između Rumunije i Srbije“, *Radio televizija Bor*, 29. avgust 2017, <https://rtvbor.rs/vesti/6453-postignut-dogovor-između-rumunije-i-srbije> приступ: 11/04/2019.
- Ђурић-Миловановић, Александра, Маран, Милица, Сикимић, Биљана, *Rumunske verske zajednice u Banatu*, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Višac, 2011.

- Екмечић, Милорад, *Дуго кретање између клања и орања, историја Срба у Новом веку*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2008.
- Živkov, Goran, Obućina, Brankica, Bardić, Danijela, Dulić Marković, Ivana i Bernardoni Pasclal, *Efekti liberalizacije carina na poljoprivredu Republike Srbije*, USAID Agrobiznis, Beograd, 2010.
- „Izvoz čelika iz Srbije nije direktno pogođen, ali moglo bi biti indirektnih posledica“, *Nova ekonomija*, 9. mart 2018, <https://novaekonomija.rs/vesti/vesti-iz-zemlje/izvoz-čelika-iz-srbije-nije-direktno-pogođen-ali-moglo-bi-biti-indirektnih-posledica> приступ: 11/04/2019.
- Institutul Național de Statistică, Rezultate – recensământul populației și al locuințelor 2011, <http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/>, приступљено 22.5.2019.
- Jeremić, Vladan, Brković, Branko, Belenzada, Dragana, Aleksić, Zoran, Najčević, Miloš, Mihajlović, Ivan i Šaronjić, Aleksandar, *Vodič za izvoz u Rumuniju*, Jugoistočna razvojna mreža i Agencija za regionalni razvoj Rasinskog okruga, Niš, 2018.
- Jolly, Jasper, “Trump plans \$11bn tariffs aimed at EU’s aircraft, cheese and wine – as it happened“, *The Guardian*, 9 April 2019, <https://www.theguardian.com/business/live/2019/apr/09/trump-tariffs-eu-aircraft-cheese-wine-imf-debenhams-brexite-business-live> приступ: 11/04/2019.
- Mitrović, Uroš, „Sam protiv svih“, *Vreme*, Br. 1434, 28. jun 2018, <https://www.vreme.com/cms/view.php?id=1607654> приступ: 11/04/2019.
- „Нови протести у Румунији, порука Влади: Народ ће се дићи“, *Спутник*, 11.08.2018, <https://rs.sputniknews.com/evropa/201808111116856334-rumunija-protesti-/>, приступљено 29/05/2019.
- „Односи Србије и Румуније традиционално добри и представљају модел добросуседства у региону“, Министарство спољних послова Републике Србије, 9. октобар 2018, <http://www.mfa.gov.rs/sr/index.php/pres-servis/saopštenja/20342-2018-10-09-17-46-24?lang=sr> приступ: 10/04/2019.
- „Pala vlada u Rumuniji“, *Aljazeera Balkans*, 21.06.2017, <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/pala-vlada-u-rumuniji>, приступљено 28/05/2019.
- Перковић, Јелена, „Анализа спровођења билатералног споразума о заштити националних мањина: Србија – Румунија“ у: „Анализа спровођења билатералног споразума о заштити права националних мањина Србије са Хрватском, Мађарском, Румунијом и Македонијом“, Центар за регионализам, Београд, 2016, стр. 37-40.

- Петровић, Слободан, „Ђердап 2“ најближа веза са Румунијом“, *Политика*, 15. март 2018, <http://www.politika.rs/scc/clanak/400061/Pogledi/Derdap-2-najbliza-veza-sa-Rumunijom> приступ: 11/04/2019.
- Popovici, Athanase, *Le mémoire des Roumains de Serbie*, Société anonyme des Imp. Wellhoff et Roche, Paris, 1919.
- „Представљена нова влада румунских социјалдемократа“, *Blic*, 03.01.2017, <https://www.blic.rs/vesti/svet/predstavljena-nova-vlada-rumunskih-socijaldemokrata/cfnf3>, приступљено 28/05/2019.
- Пророковић, Душан, *Геополитика Србије, положај и перспективе на крају XXI века*, Службени гласник, Београд, 2012.
- „Протести у Румунији нису спонтани, већ режирани...“, *Web-Tribune.com*, 11. 02.2017, http://web-tribune.com/u_fokusu/protesti-u-rumuniji-nisu-spontanivec-rezirani-evo-ko-stoji-iza-svega-i-zasto, приступљено 28/05/2019.
- Радић, Радмила, *Држава и верске заједнице 1945–1970*, II, ИНИС, Београд, 2002.
- „Rad Milovana Pejanovića – OZNA (1948–1949?)“ у: Gacović Slavoljub (priredivač) (2009), *Vlasi u dokumentima zaječarskog istorijskog arhiva (1945–999)*, str. 48-52.
- Раковић, Александар, „Неканонско деловање Румунске православне цркве у североисточној Србији (2001–2014) као изричит вид румунских геополитичких претензија“, *Култура полиса* 24/2014, Култура-Полис и Институт за европске студије, 2014.
- „Rumunski gas alternativa ruskom“, *Balkan magazin*, 21. februar 2018, <http://www.balkanmagazin.net/nafta-i-gas/cid177-177849/rumunski-gas-alternativa-ruskom> приступ: 11/04/2019.
- „Румунија од данас председава ЕУ: Озбиљни изазови у 2019, али тема проширења остаје“, *Новости*, 01.01.2019, <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:769203-РУМУНИЈА-ОД-ДАНАС-ПРЕДСЕДАВА-ЕУ-Озбиљни-изазови-у-2019-али-тема-проширења-остаје>, приступљено 29/05/2019.
- „Rumunija organizuje Mundijal: Vučić najavio kandidaturu za SP u fudbalu sa Rumunijom, Bugarskom i Grčkom“, *Blic*, 02.11.2018. <https://sport.blic.rs/fudbal/svetski-fudbal/srbija-organizuje-mundijal-vucic-najavio-kandidaturu-za-svetsko-prvenstvo-u-fudbalu/x246ehj>, приступљено 29/05/2019.
- Секуловић, Драгољуб, *Војна географија 2*, Медија центар „Одбрана“, Београд 2011.

Степић, Миломир, „Променљивост детерминанти геополитичког положаја српских земаља“, у: *Српско питање – геополитичко питање*, Јантар група, Београд, 2004.

Treptow, Kurt, *Dějiny Rumunska*, Lidové noviny, Praha, 2000.

FOREIGN POLICY RELATIONS BETWEEN SERBIA AND ROMANIA IN THE CONTEXT OF GLOBAL POLITICAL CHANGES

Abstract: Romania, as a neighboring country and a member of the European Union, is a very important political partner to Serbia. This paper aims to analyze the foreign policy relations between the two countries in the context of global political changes, among which we will especially focus on Donald Trump's coming to power in the United States in 2016. We will examine whether and to what extent the change of government in the most influential country affects the most important aspects of political relations between Serbia and Romania - such as the view of Romania on the status of Kosovo and Metohija and Romania's relationship with the European integration of Serbia. Although relations between the two countries are often lightly assessed as friendly and without open issues, some of them, such as the question of the position of the Vlachs minority in Serbia and the relationship between the two national churches, can be burdensome in the future. In this context, it is particularly important to understand the changes in the attitude of the new administration in Washington towards Bucharest and Belgrade given that the United States has played an important role in political life in the Balkans over the past several decades. In this paper, we will use the case study method, the historical method and the method of comparative analysis.

Key words: Serbia, Romania, Donald Trump, Kosovo and Metohija, Eurointegration.

БУГАРСКА ИЗМЕЂУ ТРИ МОРА И ДВЕ ЕНЕРГЕТСКЕ СЛИКЕ ЕВРОПЕ

Стефан Јојић¹

Анстракт: Циљ рада је сагледавање особености (гео)политичке позиције Бугарске и њеног значаја у контексту сучељавања САД и Русије, додатно актуелизованог након кризе у Украјини. У том смислу, Бугарска представља битну карику у њиховом енергетском надметању и геополитичком надмудривању на простору Црног мора. Русија, с једне стране, настоји да изградњом гасовода преко територије Бугарске преусмери део испорука гаса Европи након планиране обуставе снабдевања преко Украјине. С друге стране, САД виде Бугарску као битну компоненту своје стратегије да консолидују НАТО снаге у Црном мору. Додатно, САД заједно са појединим органима комунитарног дела ЕУ, теже да дугорочно умање удео руских енергената на европском тржишту, као и да постојеће испоруке вежу за трасу преко Украјине, чиме задржавају Бугарске на „исправном путу“ добија на значају. Као основни механизми за геополитичко разрачунавање и привољавање Бугарске својој концепцији истичу се опструкције енергетских пројеката и укључивање Бугарске у иницијативу „Три мора“, односно, давање енергетских погодности у случају Русије. У таквим околностима, Бугарска, која настоји да постане енергетско чвориште Југоисточне Европе, налази се растрзана између тежње да задовољи своје националне интересе и потребе да не изневери очекивања савезника.

Кључне речи: Бугарска, НАТО, Русија, иницијатива Три мора, Турски ток, Јужни гасни коридор.

Увод

Након распада Совјетског Савеза долази до промене равнотеже снага у региону Црног мора, које је до тада представљало искључиво сферу доминације Москве. Са дезинтеграцијом земље, заокретом спољно-политичког расположења дојучерашњих савезника и јачањем и продором

¹ Докторанд на Факултету политичких наука Универзитета у Београду.